

УКРАЇНА

(19) UA

(11) 37372

(13) A

(51) 6 C10M173/00

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ
І НАУКИ УКРАЇНИДЕРЖАВНИЙ ДЕПАРТАМЕНТ
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ
ВЛАСНОСТІ

ОПИС

ДО ДЕКЛАРАЦІЙНОГО ПАТЕНТУ
НА ВИНАХІДвидається під
відповідальність
власника
патенту

(54) КОНЦЕНТРАТ ТЕХНОЛОГІЧНОГО ЗАСОБУ ДЛЯ МЕХАНІЧНОЇ ОБРОБКИ МЕТАЛІВ

(21) 98052368

(22) 07.05.1998

(24) 15.05.2001

(33) UA

(46) 15.05.2001, Бюл. № 4, 2001 р.

(72) Василенко Галина Дмитрівна, Процишин Віра
Томівна, Кочирко Богдан Федорович(73) УКРАЇНСЬКО-РОСІЙСЬКЕ ТОВАРИСТВО З
ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ
"НАФТОХІМІЧНІ ЕКОЛОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ"(57) Концентрат технологічного засобу для механі-
чної обробки металів, що містить триетаноламін,
триетаноламінове мило жирної кислоти, моноалкі-
лові ефіри поліетиленгліколю на основі первинних
жирних спиртів і воду, який відрізняється тим, щовін додатково містить кальцієве і/або натрієве ми-
ло кислот рицинової олії, оливу при наступному
співвідношенні компонентів, % мас.:

Триетаноламін 4-10

Триетаноламінове мило

жирної кислоти 8-20

Моноалкілові ефіри поліетиленглі-

колю на основі первинних жирних 2-6

спиртів

Кальцієве і/або натрієве мило кис-

лот рицинової олії 2-12

Олива 1-7

Вода решта.

Винахід, що заявляється, відноситься до мас-
тильних матеріалів для механічної обробки мета-
лів, а конкретно до технологічних засобів, що за-
стосовуються як технологічне середовище при
лезовій і абразивній обробці металів.

Відома мастильно-холодильна рідина (МХР)
для механічної обробки металів [1], що містить в
мас. %:

Триетаноламін	0,25-0,3
Нітрит натрію	0,08-0,12
Гліцерин	0,1-0,2
Калієву сіль жирних кислот	0,01-0,3
Бензойну кислоту	0,08-0,12
Формалін	0,05-0,1
Воду до	100

Ця мастильно-холодильна рідина забезпечує
достатню стійкість ріжучого інструменту і якість
поверхні, що обробляється, однак має ряд недолі-
ків: запас антикорозійних властивостей створю-
ється за рахунок використання нітриту натрію,
який, як відомо, сумісно з триетаноламіном має
здатність в процесі роботи створювати нітрузоамі-
ни, які токсично діють на людину і оточуюче сере-
довище. Крім того нітрит натрію швидко виносить-
ся з оброблюваними деталями і для відновлення
антикорозійних властивостей до потрібного рівня
необхідне часте корегування складу МХР. Склад
багатокомпонентний і готується безпосередньо в

умовах застосування, що приводить до додатко-
вих трудозатрат.

Відомий також концентрат мастильно-
холодильної рідини для фінішної абразивної об-
робки металів [2], що містить в мас. %:

Триетаноламін	10-20
Політриметиламоній етилметакрилатметил- сульфат	1-3
Оксиетильовані моно алкіл феноли на основі тримерів пропілену	20- 30
Воду	до 100

Мастильно-холодильна рідина, одержана на
основі даного концентрату, забезпечує необхідну
ріжучу здатність інструменту і високу продуктив-
ність процесу абразивної обробки металів. Однак
вона має дуже низькі антикорозійні властивості,
при її використанні спостерігається високе ціноут-
ворення і не забезпечується достатня стійкість
ріжучого інструменту при лезовій обробці металів.

Відомий концентрат технологічної рідини для
фінішної абразивної обробки металів [3], що міс-
тить в мас. %:

Триетаноламін	3-12
Нітрит натрію	0,5-1,5
Триетаноламінове мило олеїнової кислоти	1-5

(19) UA (11) 37372 (13) A

Моноалкілові ефіриполіетиленгліколю на основі первинних жирних спиртів фр.С10-С16

20-40

Воду до 100

Мастильно-холодильна рідина, приготовлена на основі концентрату описаного вище складу, забезпечує ефективне використання алмазного інструменту на фінішних операціях металообробки, дозволяє підвищити продуктивність процесів фінішної абразивно-алмазної обробки. Однак вона не ефективна при лезовій обробці і не забезпечує необхідного антикорозійного захисту металів.

За складом і властивостями відомий концентрат [3] найбільш близький до заявленого і прийнятий нами за прототип.

Задачею винаходу є створення концентрату технологічного засобу для механічної обробки металів, який забезпечує високу стійкість робочого інструменту та ефективний захист оброблюваного матеріалу від корозії.

Поставлена задача вирішена концентратом технологічного засобу, який разом з триетаноламіном, триетаноламіновим милом жирної кислоти, моноалкіловими ефірами поліетиленгліколю на основі первинних жирних спиртів і води додатково містить кальцієве і/або натрієве мило при наступному співвідношенні компонентів, % мас.:

Триетаноламін	4-10
Триетаноламінове мило жирної кислоти	8-20
Моноалкілові ефіри поліетиленгліколю на основі первинних жирних спиртів	2-6
Кальцієве і/або натрієве мило кислот рицинової олії	2-12
Олива	1-7
Вода	до 100

Як буде показано нижче (див. табл. 1,2), введення в склад концентрату технологічного засобу кальцієвого і/або натрієвого мила кислот рицинової олії і оливи в поєднанні з відомими компонентами та інше кількісне співвідношення компонентів дозволили одержати новий продукт з покращеними показниками антикорозійних властивостей і стійкості ріжучого інструменту, тобто вирішити поставлену задачу з досягненням необхідного технічного результату.

Запропонований концентрат технологічного засобу для механічної обробки металів одержують простим змішуванням компонентів.

Як вихідні компоненти можуть бути взяті товарні продукти:

Триетаноламін технічний за ТУ 6-02-916-79;
Оливи : - оливи індустриальні за ГОСТ 20799-88,

трансформаторна олива за ГОСТ 982-88, веретінна олива АУ та інші;

Моноалкілові ефіри поліетиленгліколю на основі первинних жирних спиртів фр.С10-С18 із ступенем оксидилювання 10-12, наприклад, синта-

нол марки ДС-10 за ТУ 6-14-577-88, АЛМ-10 за ТУ 6-14-864-88, АЦСЕ-12 за ТУ 6-14-810-88.

Триетаноламінове мило жирної кислоти одержують взаємодією взятих в еквімолекулярних співвідношеннях триетаноламіну і жирної кислоти, наприклад, олеїнової за ГОСТ 7580-91 або синтетичних жирних кислот фр.С7-С16 за ГОСТ 8988-77.

Кальцієві та натрієві мила кислот рицинової олії можуть бути одержані взаємодією відповідно гідроокису кальцію (ТУ 6-18-75-75) або гідроокису натрію (ГОСТ 2263-79) з рициновою олією (ГОСТ 6757-73) за відомою технологією [4].

Як вихідні компоненти для одержання концентрату можуть бути використані також пластичні мастила, що містять Са- і/або Na-мило кислот рицинової олії і оливу, (наприклад мастило 1-13 за ОСТ 38-01145-80, залізнодорожне мастило ЛЗ-ЦНИИ за ГОСТ 19791-74, консталин УТ-1, УТ-2 за ГОСТ 1957-73 та інші) або продукти переробки таких мастил.

Приклади складу запропонованого концентрату технологічного засобу представлені в табл. 1.

Одержані концентрати ТЗ представляють собою однорідну рідину коричневого кольору і застосовуються в вигляді 3-5%-них водних розчинів.

Для доказу ефективності заявленого концентрату ТЗ приводили порівняльні випробування 5%-них водних розчинів запропонованого ТЗ і відомого концентрату [3], що містить в мас, %:

триетаноламін	8,0
нітрит натрію	1,0
триетаноламінове мило олеїнової кислоти	2,0
моноалкілові ефіри поліетиленгліколю на основі первинних жирних спиртів фр.С-С16	30,0
воду	до 100

Випробування з впливу ТЗ на знос ріжучого інструменту проводили на операції точіння сталі 45. Робота проводилась на токарному станку 1К62 прохідними різцями із швидкоріжучої сталі Р65М розміром 16×25 мм з геометрією заточки: задній кут $\alpha=8^\circ$, передній кут $\gamma=10^\circ$, кут в плані $\varphi=45^\circ$.

Режим різання: подача $S=21$ мм/об, глибина різання $T=1$ мм, швидкість різання $V=40$ м/хв.

Спосіб подачі робочого розчину - полив витратою $W=4,5$ л/хв. За критерій оцінки був прийнятий час роботи різця до зносу по задній грані $h=0,6$ мм.

Антикорозійні властивості визначались за ГОСТ 6243-75, п.2.2., фіксуючи час до початку появи ознак корозії.

Результати випробовувань наведені в таблиці 2.

Як видно з наведених результатів випробовувань, технологічний засіб приготовлений на основі заявленого концентрату, за антикорозійними властивостями в 3,5-4 рази, а за стійкістю інструмента в 1,5 рази перевищує прототип.

ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

1. Авторское свидетельство СССР № 1518362, МКл С10М 173\02, БИ №40, від 30.10.89г.

2. Авторское свидетельство СССР № 1740404, МКл С10М 173\02, БИ №22, від 15.06.92г.

3. Авторское свидетельство СССР № 1525204,
МКл С10М 173\02, БИ №44, від 30.11.89г.

4. Ишук Ю. Л. Технология пластичных смазок.
Киев; Наукова думка, 1986.147с.

Таблица 1

Найменування компонентів	Кількість компонентів (в % мас.) в зразках заявленого концентрату за прикладами №			
	1	2	3	4
Триетаноламін	4	10	8	6
Триетаноламінове мило жирної кислоти	20	8	16	12
Моноалкілові ефіри поліетиленгліколю на основі первинних жирних спиртів	2	6	2	4
Натрієве мило кислот касторового масла	5	10,5	2	8
Кальцієве мило кислот касторового масла	1	1,5	-	2
Мінеральне масло	1	7	3	5
Вода	до 100	до 100	до 100	до 100

Таблица 2

Досліджуваний зразок	Властивості 5%-них розчинів	
	Антикорозійні властивості, год	Стійкість різця, хв
Відомий концентрат [3]	1	14,3
Запропонований концентрат ТЗ		
Приклад 1	4	21,4
Приклад 2	3,5	22,5
Приклад 3	4	21,7
Приклад 4	4	22,1

ДП "Український інститут промислової власності" (Укрпатент)
Україна, 01133, Київ-133, бульв. Лесі Українки, 26
(044) 295-81-42, 295-61-97

Підписано до друку _____ 2001 р. Формат 60x84 1/8.
Обсяг _____ обл.-вид. арк. Тираж 50 прим. Зам. _____

УкрІНТЕІ, 03680, Київ-39 МСП, вул. Горького, 180.
(044) 268-25-22